

ІСТОРІЯ СІЛ ЗОРЯНСЬКОЇ СІЛЬСЬКОЇ РАДИ

У минулих номерах «КТ» ми знайомили наших читачів зі своєрідними місцевими хроніками хрущовського періоду історії колишнього Радянського Союзу. Тобто роки, у яких довелося жити і працювати нашим батькам і дідам. На сьогодні це – архівні матеріали, вони не позбавлені ідеологічних нахмарювань свого часу, але для багатьох любителів історії краще виключити певну зацікавленість. Ці матеріали «не стандартні», насамперед, своїми оцінками минулого, але в них спливають чимало забутих фактів.

Ми вже писали про те, що у 1963 році, вірні до за вказівкою районних чи то обласних партійних органів, у сільських та селищних радах їх активісти писали історію своїх населених пунктів (раніше ми друкували в газеті матеріали цього ряду: «Історія сіл Старожуківської сільської ради» та «Історія міст і сіл УРСР. Клеванський округ»).

У тому ж 1963 році зусиллями сільських активістів з'явилася також праця на кшталт уже зазначеної: «Історія сіл Зорянської сільської ради». Її ми і пропонуємо увазі наших читачів.

Не можемо не назвати імен авторів цієї роботи. Ось вони: Федір Степанович Сеурід – житель села Дерев'яне, до війни – член КПЗУ, педагог; Галина Максимівна Шевченко – директор Новоставської школи, пізніше працювала в Клеванській СШ №2; Сергій Іванович Бронювський – директор Бронницької школи, вчитель історії; Роман Мартинович Романюк – директор Сморжівської початкової школи; Геннадій Федорович Волкевич – житель смт. Клевань, голова Зорянської сільської ради; Олексій Михайлович Ярцев – секретар Клеванського району партії, потім партгор колгоспу «Зоря комунізму».

ЗОРА

По обох сторонах шосейної дороги Ровно-Брест від обласного центру, починаючи з 14 кілометра і закінчуючи 31-м кілометром, розташована територія Зорянської сільської ради. До її складу входять села: Зоря, Грабів з хуторами Адамків і Воля, Костянтинів, Сморжів, Дерев'яне, Новостав (до 1954 року Юрдіка-Новостава), Олишва. Площа сільської ради 11374

гектарів, сільський клуб (нині в сій будівлі Свято-Духівська церква с. Зоря – ред.). Після колгоспного господарства почали будуватися колгоспники. Так утворилося село Зоря. Свою назву одержало на прохання селищ-колгоспників і зв'язку з тим, що колгосп був передовий в районі та освітлював шлях до комунізму. У зв'язку з укрупненням колгоспів, було укрупнено і сільради, і у 1959 році Указом Президії Верхов-

Панорама с. Зоря.

і наволинських сіл піднялися на боротьбу за соціальне і національне визволення. Так, у 1922 році на території сіл Грабів і Орків було створено підпільний комітет КПЗУ, який очолювали інженер Оржівського заводу грузин Гагловські, Бронювський Н.К. із села Грабів. Членами комітету КПЗУ були С.Харлай, Г.Косюк, І.Кривчук. Наприкінці 1923 року підпільний комітет був викритий польською поліцією, і в 1924 році в місті Ровно його члени були засуджені до тюремного ув'язнення, лише Бронювському і Гагловські вдалося уникнути арешту і перейти кордон СРСР.

як ріс революційний рух трудящих, зокрема під час економічної кризи кінця 20-х початку 30-х років, і посилювали жорстокі репресії проти активних членів організації Сельроб-Єдність. Починаючи з 1930 року в с. Грабів, а також в сусідніх селах Бронники, Рогачів, Дерев'яне, Клевань велась активна боротьба членів КПЗУ з польською шляхтою.

ОЛИШВА

На північ від Новостава розташоване село Олишва. На території села і понині трапляються архео-

Олишва з висоти.

НОВОСТАВ

Село Новостав відоме ще з XV-XVI століть, а вперше в літописі згадується: «...а Клеван в 1596 році князь Чарторийський побудував католицький костел і наділив йому маєтки і землю між ними і селом Новим Ставом» (насправді дата побудови костелу 1630 рік – ред.).

Старі люди розповідають, що понад річкою Стубла була розташована земля двірцевої царської прислуги, на яку цар дозволяв посилати вільних людей – Потанського, Шершну, Робіницького, Харвасюка, Юхна та інших. Почало будуватися село, яке одержало назву Новий Став, тобто ново ставити село.

ЮРДИКА-НОВОСТАВ

На схід від Олишви розташована друга частина села Новостав. Вона

з півдня Зорянська сільрада межує з територією селища Клевань, Жоринської сільрадою, а із заходу – лісами та Цуманським районом Волинської області. З півдня – із Старожуківською сільрадою, і Бронницькою зі сходу.

На сході та заході території тягнуться природні луки, які перетинаються річками Уста та Стубла, притоки Горині. З південного сходу на північний захід переходить залізниця Київ-Брест. До найближчої станції Клевань 2 – 5 км.

В лісах, що оточують територію сільради, водяться: дикі кози, зайці, білки, дикі свині, лисиці, куниця, борби та інші представники фауни. В лісах ростуть білі гриби, підберезники, підоскочники, лисички, опеньки, сироїжки, маслюки та ягоди: чорниця, суниця, малина. На природних луках в селах Грабів, Новостав, Олишва, Дерев'яне є поклади торфу, який використовує як добриво та паливо. Серед будівельних матеріалів – пісок та глина. ґрунти на території сільради підзолисті і суліщані. На полях місцевий колгосп «Зоря комунізму» збирає багатий урожай пшениці, цукрової буряка, кукурудзи, гороху, картоплі. Велику площу займають колгоспні сади, в яких ростуть яблуні, груші, сливи, вишні.

У 1950 році з містечка Клевань господарство колгоспу було перенесено на Сморжівське хутір. Тут побудували тваринницькі ферми,

ГРАБІВ

Назва Грабів походить від великого грабового лісу, що знаходиться на захід від села. Ще й досі збереглися назви урочищ, які називаються Грабок, Заграбаче і Підграбаче.

На території села залишилися сліди стоянок пізнього неоліту, що підтверджується знахідками крем'яних сокир, молотків та ін. З пізніших часів залишилося городище та кілька десятків курганів, які свідчать про оборонні заходи проти татарської навали.

Перша писемна згадка про село Грабів відноситься до 1545 року. В описі Луцького замку сказано: «...Переслицькому Пречистенському монастирю належить і Грабів, у якому сто чоловік, що п'ятькоду меду і 100 кіп грішми».

У 1911 році за Столипінською реформою були організовані хутори Адамків і Воля.

Хвилі Великого Жовтня докотилися і в с. Грабів. У 1918 році був створений ревком на чолі з жителем села Одеряком Г.П. Створено також комбін, на чолі з Гелешком М.З., який тепер працює в колосі «Зоря комунізму». Внаслідок історичної несправедливості село Грабів, як і вся Західна Україна, залишилось під окупацією Польщі. З самого початку існування польської Польщі трудящі с. Грабів

Грабів з висоти.

У 1926 році в с. Грабів на хуторі Воля було поселення польських осадників. У 1928 році підпільна комуністична організація відновила, її очолював житель села Денис Головий. З метою легалізації комуністичної пропаганди, у 1928 році в Грабіві була заснована легальна організація Сельроб-Єдність, яка фактично була легальною привідомкою КПЗУ і готувала для неї кадри.

У 1928 році польський уряд розпочав свою так звану земельну реформу у вигляді комісії (виділення ґрунтів), метою якої було унеможливлення селянам організуватися на боротьбу проти колоніальної політики буржуазного уряду. Окупанти бачили,

логічні знахідки: крем'яні наконечники стріл, крем'яні скребачки, кам'яні сокири, що свідчать, що на цій території люди жили в дуже давні часи.

У 1553 році під час татарських нападів хутір було знищено, людей вбито, а землі спустошено. За часів панської Польщі на спустошені землі Олишви було поселено бунтівників проти шляхетської Польщі – всього 12 сімей: Максимчука, Корюка, Солов'я, Гелешка, Борсана, Новака та ін. Поселення називали Голишва, від слова «голий», а пізніше стали називати Олишва.

Під час Великої Вітчизняної війни німецькі фашисти спалили село Олишву, але за роки радянської влади воно було відбудоване.

сип куль у нові дні, люди, як корчувачі її і побудував будинок, у якому відпочивав якийсь багатий комерсант. За перебування в цьому будинку в літній період він заплатив великі гроші. Тоді люди, побачивши велику вигоду, стали й собі купувати ділянки, ставити будинки, в яких влітку відпочивали пані. Потім до Новостава від Клеваня було приділено вулицю Юрдіка, і село стали називати Юрдіка-Новостава. У 1954 році Указом Президії Верховної Ради УРСР відмінено назву Юрдіка і залишилася назва Новостав.

Під час імперіалістичної війни 1914 року, населення села було евакуйоване в сусідній області України та Росії. Бой проходили в селі, були спалені майже всі будинки, господарства порабовані німцями, зруйновані млини і цегельні. Після революції населення вело боротьбу з гетьманцями, її очолювали Федот Робіницький і Стах Фролов. Вони розорили поліцію і вимали її з села. Стах Фролов пізніше загинув.

Перша комсомольська організація була створена у 1939 році. Її першими членами були Олександр Гудцев, Борис Літвінович. Вони звільнили від рук українських націоналістів.

Ф.СВИРИД, Г.ШЕВЧЕНКО, Р.РОМАНЮК, Г.ВОЛКЕВИЧ, О.ЯРЦЕВ. 1963 р. Фото з архіву редакції. Далі буде.

Новобудови Зорі. Кінець 1960-х років.

